

SUKUPUOLI MEDIASSA

Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.)
**SUKUPOULISHOW. JOHDATUS
 FEMINISTISEEN MEDIATUTKIMUKSEEN.**
 Helsinki: Gaudeamus. 2006. s. 310.

Anna Mäkelän, Liina Puustisen ja Iris Ruohon toimittama teos *Sukupuolishow* käsittelee sukupuolen esittämistä ja tuottamista mediassa. Teos koostuu johdannosta ja kahdestatoista artikkelista, jotka on jaettu kahteen näytökseen: kuvat ja lajityypit. Ensimmäisen näytöksen artikkelit tarkastelevat sukupuolen representaatioita mediaesityksissä. Toisen näytöksen artikkelit pureutuvat sukupuolisidonnaisuuteen median lajityypeissä. Teoksen rakenteellinen jako kuviin ja lajityyppeihin vaikuttaa hieman ontuvalta, koska käytännössä kuvat ja lajityypit limittyvät mediaa tulkittaessa. Lajityypit-osuudessa tulkitaan myös kuvien sisältämiä merkityksiä ja kuvien osiossa viitataan myös lajityyppeihin. Esimerkiksi Susanna Paasosen artikkelissa ”Identiteetti internetissä” käsitellään minuuden esittämisen tapojen lisäksi myös lajityypille ominaisia vuorovaikutusmuotoja. Kaarina Nikusen artikkeli ”Feministiset keskustelut pornosta” avaa enemmän keskusteluja ja puhetapoja pornosta kuin analysoi suoraan naisesta pornokuvastoa.

Sukupuolishow’ta kuvataan perusopikirjaksi feministiseen mediatutkimukseen, mutta se soveltuu myös usean eri tieteenalan poikkitieteellisiin keskusteluihin sukupuolesta, mediasta ja viestinnästä. Teos onnistuu hyvin kuvaamaan feministisen mediatutkimuksen ajankohdasta tutkimuskenttää. Jokainen artikkeli keskittyy omaan teemaan ja valottaa sen taustoja ja aiempaa tutkimusta. Feministinen mediatutkimus on esipuheessa (s. 7) määritelty selkeästi: feministinen mediatutkimus on sukupuolen tuottamisen tarkastelua median tuottamisessa, esityksissä ja vastaanotossa. Teoksessa tarkastellaan monipuolisesti sukupuolta eri viestimissä ja erilaisissa yhteyksissä. Teoksen rakenteessa ja nimessä on tavoiteltu sukupuolen performatiivisuutta.

Teoksen toimittajien kirjoittama johdantoartikkeli ”Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat” esittelee feministisen tutkimuksen näkökulmaa ja historiaa. Se esittelee feministisessä mediatutkimuksessa käytettyjen teoreetikoiden määritelmiä sukupuolesta ja sukupuolen rakentumisesta viestinnässä. Se raottaa myös mediatutkimuksen perinteisiin liittyneitä ajatusmalleja ja tutkimuksen kehitysvaiheita. Se ohjaa lukijaa ymmärtämään feministisen tutkimuksen ja mediatutkimuksen kytköksiä sekä feministisen kulttuurintutkimuksen kehittymistä. Johdantoartikkeliin on ladattu paljon asiaa, mikä voi uuvuttaa opiskelijan, jolle asia ei ole tuttua.

Teos tuo ansiokkaasti esille sukupuolen tuottamisen näkökulmaa biologisen jaon sijaan. Sukupuolen käsitettä on avattu lyhyesti johdantoartikkelin luvussa Sukupuolijärjestelmä (s. 17–19). Sukupuolen käsite toistuu artikkeleissa, mutta sen tarkempi avaaminen johdantoartikkelissa olisi toivottavaa, koska asia on feministiseen tutkimukseen tutustuvalla mediaopiskelijalle perustavanlaatuisen ja useimmiten hankala ymmärtää.

Sukupuolishow pureutuu tarkastelemaan sukupuolijärjestysten rakenteellisia tuotantoja esimerkiksi Iris Ruohon artikkelissa ”Julkisuudet, naiset ja journalismi”. Ruoho kuvaa julkisen ja yksityisen rajankäynnin historiallista rakentumista ja pohtii sukupuolten välisiä eroja julkisuuden kamppailussa. Kaupallistunut ja popularisoitunut uutisointi mielletään helposti naisellistumiseksi, koska journalismin historia on tuotettu kovalla, maskuliinisella ”tosi-uutisoinnilla”. Ruohon mukaan on kuitenkin ristiriitaista väittää journalismin feminisoituneen, koska uutisoinnissa naisten asemaa vähätellään edelleen. Lisäksi ajatusmalli olettaa, että yksityispiirin asiat kiinnostavat naisia julkiseksi tekeminen heikentäisi poliittista keskustelua (s. 183). Esimerkkeinä Ruoho tuo pääministerin rakkauselämän käsittelyn lööpeissä ja Anneli Jäätteenmäen kohun Irak-vuodosta. Popularisoitu journalismi ei kuitenkaan tee näkyväksi sukupuolitettuja valtarakenteita eikä tasarvoista sukupuolten äänen kuulumista.

Leena-Majja Rossi tuo hyviä ajatuksia uusliberalistisen markkinatalouden keskusteluun pohtiessaan artikkelissaan ”Mainonta sukupuolituotantona” katsojan osallisuutta mainosviestien kerronnassa. Rossi näkee feministisen elokuvatutkimuksen edesauttaneen mainonnan tutkimusta, koska kuvien sisällön lisäksi tarkastellaan myös sitä, miten kuvia katsotaan ja miten erilaiset katsomisen ja näkemisen tavat vaikuttavat kuvien tuottamiseen (s. 69). Katsoja osallistuu mainosten merkitystuotantoon aktiivisemmin ja enemmän omista lähtökohdistaan kuin mitä perinteisen tutkimuksen mukaan on ajateltu. Asetetut ehdot voivat toisille olla mahdollisuuksia toisin toistamiseen ja poliittiseen toimijuuteen, toisille rajoituksia toimia vallalla olevien rakenteiden mukaisesti (s. 67).

Jatko-opiskelijalle mieleistä tiivistä ja syvällistä teoreettista pohdintaa teoksessa on runsaasti, mutta vähemmälle jäävät empiiriset sovellusesimerkit. Loistava esimerkki teorian ja tulkinnan yhdistämisestä toisiinsa on Anu Koivusen artikkeli ”Queer-feministinen katse elokuvaan”. Koivunen analysoi keskustelua herättäneen *Lapsia ja aikuisia* -elokuvan sukupuolen merkityksiä ja sukupuolijärjestyksiä. Koivunen konkretisoi heteromatriisin murtumista ja murtamista elokuvallisessa kerronnassa. Vaikka elokuva kertoo lapsettomasta heterosuhteesta lähtevän naisen rakastumisesta toiseen naiseen, se ei riko heteronormatiivista järjestystä. Koivunen toteaa: ”[p]aitsi, että *Lapsia* ja *aikuisia* -elokuva kaapittaa seksuaalisten erojen aiheutta, elokuvan saama julkisuus kesyttää lesboseksuaalisuuden ”tyttöjen väliseksi ystävyudeksi” sekä miessuhteiden aiheuttaman pettymyksen laastaroinniksi” (s. 101). Koivusen mielestä elokuva onkin ehkä pervoimmillaan esitys heteroudesta eikä lesboudesta, koska se tuottaa heteroutta outona verrattuna naisten suhteeseen ja ulkopuolelle jääkin heteromies, kun naiset saavat toisensa.

Katariina Kyrölä avaa keskustelua erilaisista ruumiskuvista mediassa artikkelissaan ”Ruumis, media ja ruumiinkuvat”. Kyrölään mukaan hoikkauden tutkimukseen keskittyvä keskustelu ruumiillisuudesta on jättänyt ulkopuolelle länsimai-

sen ruumisihanteen normista poikkeavan lihavan ruumiin. Mediassa tarjotut ruumiin kuvat ovat rakennettuja ja valtarakenteisiin kytkeytyviä. Mediassa lihavat naiset esitetään usein säälin, naurun tai inhon kohteena. Lihavan naisen ruumista halun ja katseen kohteena on lähes mahdotonta esittää, koska erotisoitu, objektiivitu naisruumis mielletään kulttuurisesti hoikaksi.

Tutkimusalueensa ensimmäisenä suomenkielisenä perusoppikirjana *Sukupuolishow* tuo esille kattavasti feministisen tutkimuksen sovellusta mediatutkimuksen erityisalueelle. Lisäksi teoksessa on huomioitu myös määrällinen sukupuolitutkimus Minna Aslaman artikkelissa ”Sukupuoli numeroina”. Feministinen mediatutkimus on enimmäkseen laadullista tutkimusta, mikä osaltaan saattaa heikentää määrällisen tutkimuksen merkitystä tällä tutkimusaralla.

Sukupuolishow'n lukijoina perusopiskelijoiden lisäksi voivat olla myös eri tietealojen tutkijat, jolloin tekstin kirjoittaminen on haastavaa. Koska teos sisältää runsaasti tiivistettyä feminististä teoriaa, se soveltuu ennen kaikkea naistutkimukseen perehtyneille opiskelijoille ja tutkijoille. Esipuhe korostaakin, että usein sukupuolta mediakuvastoista ja median lajityypeistä tarkastelevat tutkijat eivät koe itseään mediatutkijoiksi (s. 8). Mediatutkijoiksi itsensä nimeävät tutkijat voisivat taas hyötyä feministisestä sukupuolentutkimuksesta ja sukupuolen ymmärtäminen kulttuurisena rakenteena antaisi syvyyttä erojen tarkasteluun.

Aiheeseen tutustumattomalle teos avaa silmiä sukupuolen erilaisiin tuottamisen tapoihin, mutta tutkijoiden tekstejä aiemmin lukeneelle teos ei välttämättä tarjoa paljon uutta. *Sukupuolishow* sopii erinomaisesti naistutkimuksen opiskelijalle ja tarjoaa feministisen tutkimuksen kysymyksenasetteluja mediatutkimuksesta kiinnostuneille opiskelijoille esimerkiksi mediakasvatuksessa.

TANJA MANNER-RAAPPANA